

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22517758.2021.12.3.1.0>

بررسی رابطه هوش اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر دوره دوم آموزش متوسطه شهرستان نی‌ریز در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸

شهلا زرپرور^۱، مژگان قاجاریه^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۱

چکیده

پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است که هدف آن بررسی رابطه هوش اجتماعی و رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر نی‌ریز در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ بود. جامعه آماری این پژوهش کل دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر نی‌ریز بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مشغول به تحصیل بودند (۱۴۱۰ نفر) و براساس جدول جرسی و مورگان تعداد ۲۰۲ نفر از آن‌ها به‌عنوان نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. در این پژوهش از مقیاس هوش اجتماعی ترمسو و پرسشنامه رفتار اخلاقی سوانسون و هیل برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیر آگاهی اجتماعی ($R^2 = 0/113$, $F = 0/336$) با بیشترین تأثیر، پیش‌بینی‌کننده رفتار اخلاقی بود. این متغیر توانست حدود ۱۰/۸ درصد از تغییرات متغیر رفتار اخلاقی را تبیین کند. به علاوه متغیر پردازش اطلاعات اجتماعی ($R^2 = 0/159$, $F = 0/399$) توانست حدود ۴/۱ درصد تبیین‌کننده متغیر وابسته رفتار اخلاقی باشد. این در حالی است که هوش اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی تأثیری بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مورد مطالعه در این پژوهش نداشتند. نتایج پژوهش نشان داد دانش‌آموزانی که از آگاهی اجتماعی بالاتری برخوردار هستند می‌دانند در موقعیت‌های اجتماعی از آن‌ها چه انتظاری می‌رود و در نتیجه رفتارهای اخلاقی قابل قبولی از خود نشان می‌دهند.

واژه‌های کلیدی: هوش اجتماعی، رفتار اخلاقی، دانش‌آموزان دختر، دوره دوم متوسطه

۱- کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، واحد نی‌ریز، دانشگاه آزاد اسلامی، نی‌ریز، ایران. Shahla.zarpar@yahoo.com

۲- دکتری روانشناسی تربیتی، واحد نی‌ریز، دانشگاه آزاد اسلامی، فارس، ایران. mojganhajar@yahoo.com

مقدمه

نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در دانش‌آموزان و بروز رفتارهای غیر اخلاقی در آنان پیامدها و آثار منفی فراوانی همچون انحطاط اخلاقی را در سطح جامعه رقم زده است (میرزایی، ۱۳۹۵). در دوره نوجوانی بحث اخلاق و رفتار اخلاقی به صورت جدی‌تر از پیش مطرح می‌شود و به مثابه پدیده اجتماعی نقشی اساسی در شکل‌گیری، کنترل و پیش‌بینی کنش‌ها و گرایش‌های افراد جامعه می‌یابد (مهدهوی و زارعی، ۱۳۹۰). رفتار اخلاقی توانایی سازگار- شدن یا عدم سازگاری با معیارهای اخلاقی حاکم بر جامعه است که در قالب الگوهای مکرر و مداوم رفتارها ظاهر می‌شود و در واقع مجموعه‌ای از اعمال و رفتارهای خاص مورد پذیرش جامعه است که افراد جامعه نیز موظف هستند از آن پیروی کنند (کریمی، ۱۳۹۵).

باورهای اخلاقی در سنین نوجوانی و پس از آن غالباً از بخش‌های بنیادین هویت نوجوانان به‌شمار می‌روند (گل-پرور و نادى، ۱۳۸۹). اگر به دانش‌آموزان در راستای به کارگیری رفتار اخلاقی به درستی آموزش داده شود در آینده جامعه شاهد رفتار اخلاقی به‌هنگار خواهد بود. بنابراین شناخت عوامل مرتبط با رفتار اخلاقی ضروری است که یکی از این عوامل هوش اجتماعی است. هوش اجتماعی عبارتند از: توانایی برقراری ارتباط با دیگران و درک بهتر آن‌ها، رشد و توسعه روابط بین فردی و رفتار دوستانه و ایجاد روابط سالم با دیگران (گلمن^۱، ۲۰۱۲). در واقع هوش اجتماعی شامل توانایی‌های ما برای تفسیرکردن رفتار دیگران در شرایطی از موقعیت‌های ذهنی، افکار، تمایلات (مقاصد و نیات)، برقرار کردن ارتباط هم در گروه‌های اجتماعی پیچیده و هم در روابط دوستانه نزدیک و پیش‌بینی‌کردن احساس، فکر و رفتار دیگران است (بار-آن^۲، ۲۰۱۴). هوش اجتماعی دارای مؤلفه‌هایی است که عبارتند از: پردازش اطلاعات اجتماعی، یعنی توانایی درک و فهم و پیش‌بینی رفتار و احساسات دیگران، آگاهی اجتماعی، یعنی درک مناسب از نگرانی‌ها و احساسات سایرین و مهارت‌های اجتماعی، یعنی حساسیت به دیگران، توانایی شناخت نیازهای دیگران و شناسایی نگرانی‌های دیگران (نصیری، گیلانی و اسکندری، ۱۳۹۳). افرادی که از نظر هوش اجتماعی قدرتمند هستند، می‌توانند با دیگران به راحتی ارتباط برقرار کنند، واکنش‌ها و احساسات آنان را به سرعت دریابند، دیگران را رهبری کنند، سازمان دهند و به چالش‌ها خاتمه دهند. آن‌ها افرادی هستند که می‌توانند احساسات جمعی ابراز نشده را بیان کنند و برای هدایت یک گروه جهت دست-

امروزه تاکید بر ارزش‌های اخلاقی به‌ویژه حمایت از رفتارهای اخلاقی دانش‌آموزان مد نظر سیستم آموزشی کشورهاست و باورهای اخلاقی در سنین نوجوانی و پس از آن غالباً از بخش‌های بنیادین هویت نوجوانان به‌شمار می‌روند. بنابراین، همواره عوامل مؤثر بر ایجاد رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان مد نظر پژوهش‌گران بوده است و یکی از این عوامل هوش اجتماعی است. هوش اجتماعی یک توانایی ذهنی است که نقشی بسیار کلیدی در زندگی ما ایفا می‌کند و به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مباحث علوم اجتماعی و علوم انسانی از جمله در حوزه‌های آموزشی و سازمانی مورد توجه قرار گرفته است. آنچه که امروزه در کسب موفقیت دانش‌آموزان از اهمیت بالایی برخوردار است نحوه برقراری ارتباط با والدین، معلمان و همسالان، فهم احساسات آن‌ها، نشان‌دادن واکنش مناسب در مقابل خواسته دیگران و رفتار مبتنی بر اخلاق است که هوش اجتماعی در این زمینه نقش اساسی دارد.

بشر امروزی در عرصه‌های گوناگون به‌ویژه در قلمرو علم و فناوری به موفقیت‌های چشم‌گیر دست‌یافته است اما در مقوله اخلاق و تربیت اخلاقی با چالش‌ها و مشکلات زیادی دست به‌گریبان است (دهقان، ۱۳۹۴). وجود مسائل و چالش‌های گوناگون غیراخلاقی در جوامع بشری، پرداختن به دیدگاه‌ها و اندیشه‌های جدید و تلاش برای حل این مسائل را ضروری می‌نماید (نوروزی و عاطفت دوست، ۱۳۹۰). این تأکید در تعداد پژوهش‌هایی که طی سال‌های اخیر در مورد رابطه رفتار و ارزش‌های اخلاقی با متغیرهای مختلف به خوبی قابل رؤیت است (امینی، ۱۳۹۲).

در عین حال این توجه خبر از زنده‌شدن مجدد نیاز به معیارهای اخلاقی برای هدایت رفتارهای انسانی دارد (غلامزاده، ۱۳۹۴). در حضور و تسلط ارزش‌های اخلاقی است که تا اندازه زیادی می‌توان رفتارهای مطلوب و انسانی را انتظار داشت. در سیر تاریخی تحولات مختلف بشر هرگاه اخلاقیات تضعیف شده‌اند راه برای آشکال مختلف رفتارهای انحرافی باز شده است. در طرف مقابل هرگاه ارزش‌های اخلاقی به‌صورت مسلط در بین افراد جوامع مختلف رواج یافته‌اند راه را بر رفتارهای غیرانسانی بسته‌اند. همین امر باعث گردیده تا محققان، اندیشمندان و صاحب‌نظران و حتی سیاست‌گذاران نیاز شدیدی به داده‌های تجربی مربوط به نحوه تصمیم‌گیری اخلاقی احساس نمایند (صاحب‌جمعی، ۱۳۹۵).

امروزه نظام آموزشی در مقوله اخلاق و تربیت اخلاقی با چالش‌ها و مشکلات جدی مواجه است و عدم آموزش و

¹ - Goleman

² - Bar-on

دانش‌آموزان تاثیرگذار است (پیرقلی کیوی، ۱۳۹۵). توسعه هوش اجتماعی در دانش‌آموزان موجب رشد دانش، بینش و ادراک آن‌ها را فراهم می‌آورد. همچنین هوش اجتماعی باعث پیشرفت تحصیلی و بهتر شدن عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان می‌شود (برزگر تلگرد، ۱۳۹۶). رفتار اخلاقی مناسب نیز بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تاثیرگذار است. استانداردها اخلاقی می‌توانند با ایجاد انتظارات و جهت‌دهی به فعالیت‌های آموزشی بر عملکرد و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مستقیم داشته باشد (خاک‌پور، ۱۳۹۵). امروزه با توجه به گسترش فساد و انحطاط اخلاقی در جوامع، لزوم تأکید جدی نظام آموزشی به مساله اخلاق و رفتار اخلاقی و عوامل مرتبط با آن همچون هوش اجتماعی بیش از گذشته احساس می‌شود و بررسی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان و عوامل مرتبط با آن به‌عنوان یک نیاز مبرم در آمده و باید در سرفه امور آموزشی قرار گیرد (دربندی، ۱۳۹۵).

در این زمینه نتایج پژوهش فلاح (۱۳۹۷) نشان داد که هوش اخلاقی و هوش اجتماعی توان پیش‌بینی سازگاری و پرخاشگری را دارند به‌گونه‌ای که ۲۵ درصد از تغییرات پرخاشگری و ۱۵ درصد از تغییرات سازگاری را پیش‌بینی می‌کند سهم هوش اجتماعی (۴۱٪) بیشتر از هوش اخلاقی (۱۰٪) است.

شهبازیان، حسنی و سلیمانی (۱۳۹۶) در پژوهش با عنوان "بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در رفتارهای پرخطر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان" به بررسی نقش مؤلفه‌های هوش اخلاقی و اجتماعی در رفتارهای پرخطر دانشجویان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد مؤلفه‌های هوش اخلاقی و هوش اجتماعی می‌توانند به‌طور معناداری رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی نمایند. نتایج نشان داد هوش اخلاقی و هوش اجتماعی نقش مهمی در کاهش بروز رفتارهای پرخطر در دانشجویان دارند.

خونیک و حسنی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان "تمایز دانشجویان باهوش اخلاقی بالا و پایین براساس هوش اجتماعی و رفتارهای پرخطر" به این نتایج دست یافتند که هوش اجتماعی و رفتارهای پرخطر تعیین‌کننده مهمی در تمایزگذاری بین دانشجویان با هوش اخلاقی بالا و پایین هستند.

دربندی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه هوش اجتماعی با خودتنظیمی در دانش‌آموزان پایه ششم منطقه ۴ شهر تهران" به این نتیجه دست یافت که بین هوش اجتماعی و هر یک از ابعاد پردازش اطلاعات

یابی به اهداف خود، آن احساسات را در جای خود مطرح سازند. این‌ها افرادی هستند که دیگران دوست دارند با آن‌ها باشند، زیرا از نظر عاطفی به دیگران نیرو می‌دهند و حالت‌های روحی خوبی در افراد ایجاد می‌کنند (گلمن، ۲۰۱۲).

مدرسه یکی از مهم‌ترین بافت‌ها یادگیری هوش اجتماعی است. روابطی که دانش‌آموزان با معلمان و همسالان خود در مدارس برقرار می‌کنند، نقش اساسی در اکتساب نگرش‌ها، باورهای اخلاقی و ارزش‌های بنیادین اجتماعی دارد و درک دانش‌آموزان را از جامعه و محیطی که در آن قرار دارند، تحت تأثیر قرار می‌دهد. هوش اجتماعی می‌تواند از طریق گستره‌ای از تلاش‌ها مانند آموزش کلاسی، فعالیت‌های فوق‌برنامه، جو و شرایط حمایتی مدرسه و درگیرکردن دانش‌آموزان، معلمان و والدین در فعالیت‌های اجتماعی به دست آید. در صورتی که فرایند اجتماعی‌شدن و رشد مهارت‌های اجتماعی در محیط اولیه خانواده مطلوب نباشد، این امکان وجود دارد تا مدارس از طریق آموزش‌ها ترمیمی به جبران این کاستی‌ها بپردازند (مایر^۱، سالوی^۲ و کارسو^۳، ۲۰۱۳).

نظام آموزش و پرورش از بزرگ‌ترین سیستم‌های تربیتی هر جامعه است که سرنوشت آن وضعیت جامعه را در بلندمدت تعیین می‌کند و سلامت اخلاقی هر جامعه به عملکرد سیستم آموزش و پرورش آن جامعه در نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و پرورش عوامل مرتبط با آن همچون هوش اجتماعی بستگی دارد. چالشی که امروزه نظام آموزشی با آن مواجه است گسترش انحطاط اخلاقی در دانش‌آموزان و ضرورت ایجاد رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان و در نتیجه ایجاد جامعه اخلاقی است که برای ایجاد این مهم نیازمند شناخت عوامل مرتبط با رفتار اخلاقی همچون هوش اجتماعی است لذا با توجه به خلاء پژوهشی در حوزه موضوع پژوهش حاضر بررسی هوش اجتماعی و ارتباط آن با رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان ضروری است.

با توجه به این که بخش قابل توجهی از کشور ما را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهد، ضرورت دارد به عوامل موثر در رابطه با تحصیل آن‌ها توجه شود. عواملی از قبیل هوش اجتماعی و رفتار اخلاقی. هوش اجتماعی را می‌توان توانایی درک و مهار هیجان‌ها و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست. هوش اجتماعی بر روی خودکارآمدی و حل مساله

¹ - Mayer

² - Salovey

³ - Caruso

اجتماعی-هیجانی بر رفتار اخلاقی و تاب‌آوری دانشجویان" پرداختند. نتایج حاکی از آن است که هوش اجتماعی و هیجانی افراد از نظر آماری با رفتار اخلاقی، تاب‌آوری، انعطاف‌پذیری، کنترل، تاب‌آوری مثبت، مقاومت و انعطاف‌پذیری-اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. بنابراین، نتایج این مطالعه نشان داد که رفتار اخلاقی، تاب‌آوری، هوش هیجانی و هوش اجتماعی با هم مرتبط هستند، از این رو به منظور ارتقاء رفتار اخلاقی دانشجویان دانشگاه، به یک استراتژی مدیریت زندگی با توجه به هوش هیجانی و هوش اجتماعی نیاز خواهد بود.

کاشیفم^۸، مشایخ^۹ و حکمی^{۱۰} (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه بین اخلاق و هوش اجتماعی با بروز رفتارهای پرخطر در مدارس دخترانه" به بررسی نقش اصول اخلاقی و هوش اجتماع در رفتارهای پرخطر پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد، بین بنیان‌های اخلاقی و هوش اجتماعی با رفتارهای پرخطر رابطه منفی معناداری وجود دارد و افزایش در بنیان‌های اخلاقی و خود-تنظیمی هیجانی سبب کاهش بروز رفتارهای پرخطر در فرد می‌شود.

احمدی^{۱۱} و معینی^{۱۲} (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین هوش اجتماعی و رفتارهای پرریسک و غیر اخلاقی در میان جوانان" به بررسی نقش هوش اجتماعی در پیشگیری از رفتارهای غیر اخلاقی پرداختند. نتایج پژوهش آنان حاکی از آن است که بین تعهد به هنجارها، مشارکت، باور به اصول اخلاقی، هوش اجتماعی با رفتارهای پرخطر رابطه معنادار منفی وجود دارد و هوش اجتماعی بر رفتار اخلاقی افراد اثرگذار است.

زارعی^{۱۳} و امیریان‌زاده^{۱۴} (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی "رابطه رفتار اخلاقی و هوش اجتماعی" پرداختند و نتایج نشان داد که بین رفتار اخلاقی، اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد. یافته‌های این مطالعه نشان داد که بین متغیرهای پیش‌بینی-شده (رفتار اخلاقی و هوش اجتماعی)، متغیر هوش اجتماعی در پیش‌بینی قدرتمندتر از سایرین است.

کینگ^{۱۵}، مکری^{۱۶}، گویر^{۱۷}، شلافر^{۱۸}، مک موریس^{۱۹} و پیتینگل^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین

اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی‌های اجتماعی با خودتنظیمی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

زارعی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «رابطه اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی» به تبیین رابطه اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی کارکنان اداره آموزش و پرورش ناحیه ۱ شیراز در سال ۹۳ پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد، بین اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش نشان داد که از بین متغیرهای پیش‌بین (اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی) متغیر هوش اجتماعی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری نسبت به دیگر متغیر می‌باشد.

غفاری، حاجلو و بایرامی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شهرستان‌های مراغه و بناب در سال ۱۳۹۳" به بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی پرداختند. نتایج نشان داد، متغیر هوش اجتماعی و خرده مقیاس‌های هوش اخلاقی در تبیین متغیر عملکرد تحصیلی دانشجویان سهم دارند. با توجه به ارتباط مستقیم عملکرد تحصیلی با هوش اجتماعی و مؤلفه‌های هوش اخلاقی، به نظر می‌رسد هوش اجتماعی و اخلاقی باعث افزایش عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌شود.

زیچ^۱، فارینگتون^۲، لیورنت^۳ و توفی^۴ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان "قلدری و عوامل اثرگذار بر آن شامل هوش اخلاقی و اجتماعی و هیجانان" به بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در قلدری جوانان پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد، رشد اخلاقی دربرگیرنده آن دسته از اصول اجتماعی است که تعیین می‌کند که انسان‌ها در رابطه با دیگران چگونه رفتار کنند، لذا مؤلفه‌های اخلاقی و پردازش اطلاعات، آگاهی و مهارت اجتماعی پیش‌بینی‌کننده‌های نحوه رابطه با دیگران و قلدری است و هوش اجتماعی و اخلاقی رابطه منفی با قلدری جوانان دارند. به عبارتی افراد دارای هوش اجتماعی و اخلاقی گرایش کمتری سمت رفتارهای قلدری دارند.

وون^۵، هیو^۶ و چوی^۷ (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی هوش اجتماعی-هیجانی و نقش آن در رفتار اخلاقی و تاب‌آوری دانشجویان به بررسی تاثیر هوش

^۸- Kashaf

^۹- Mashayekh

^{۱۰}- Hokmi

^{۱۱}- Ahmadi

^{۱۲}- Moeini

^{۱۳}- Zarei

^{۱۴}- Amirianzadeh

^{۱۵}- King

^{۱۶}- McRee

^{۱۷}- Gower

^{۱۸}- Schlafer

^{۱۹}- McMorris

^۱- Zych

^۲- Farrington

^۳- Llorent

^۴- Tofi

^۵- Won

^۶- Heo

^۷- Choi

تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ بودند که براساس آمار اداره آموزش و پرورش شهرستان نیریز تعداد آن‌ها ۱۴۱۰ نفر بوده است. در پژوهش حاضر، به منظور انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. همچنین حجم نمونه بر اساس جدول جرسی و مورگان تعیین گردید. براساس جدول جرسی و مورگان، حجم نمونه برای جامعه آماری پژوهش حاضر ۲۰۲ نفر می‌باشد. لذا نمونه آماری این پژوهش ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها از ۲ ابزار زیر استفاده شد:

۱. مقیاس هوش اجتماعی ترمسو (۲۰۰۱)

۲. پرسشنامه رفتار اخلاقی سوانسون و هیل (۱۹۹۳)

مقیاس هوش اجتماعی ترمسو (۲۰۰۱)

مقیاس هوش اجتماعی ترمسو که توسط سیلورا، مارتین یوسن و داهل^۲ (۲۰۰۱) ساخته شده است، به منظور سنجش هوش اجتماعی نوجوانان مورد استفاده قرار می‌گیرد. این مقیاس دارای ۲۱ گویه است و براساس یک طیف ۷ درجه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً مخالفم = ۱، تا حدودی مخالفم = ۲، کمی مخالفم = ۳، نظری ندارم = ۴، کمی موافقم = ۵ تا حدودی موافقم = ۶ و کاملاً موافقم = ۷) نمره‌گذاری می‌شوند. ماده‌های ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. حداقل و حداکثر نمره در این مقیاس به ترتیب ۲۱ و ۱۴۷ می‌باشد. همچنین مقیاس هوش اجتماعی ترمسو (۲۰۰۱) دارای ۳ خرده مقیاس شامل پردازش اطلاعات اجتماعی^۳، آگاهی اجتماعی^۴ و مهارت‌های اجتماعی^۵ است که ماده‌های مربوط به هر یک از این خرده مقیاس به تفکیک مشخص شده‌اند (جدول ۳-۱).

هوش اجتماعی و هیجانی و رفتارهای غیر اخلاقی دختران جوان" به بررسی نقش هوش اجتماعی و هیجانی در رفتارهای غیر اخلاقی دختران پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که بین هوش اجتماعی دختران و رفتارهای اخلاقی آنان رابطه معنادار وجود دارد. هر قدر دختران هوش اجتماعی و هیجانی بالاتری داشته باشند رفتارهای غیر اخلاقی و بزهکارانه در آنان کاهش می‌یابد. بنابراین پژوهش در مورد رفتار اخلاقی دانش‌آموزان و عوامل موثر بر آن از جمله تأثیر هوش اجتماعی، ضرورت و اهمیت انجام پژوهش در این حیطه را نمایان می‌سازد و عدم توجه به این حیطه می‌تواند منجر به هدر رفتن سرمایه‌های نظام آموزشی جهت تربیت و نهادینه‌سازی رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان و در نتیجه انحطاط اخلاقی جامعه شود. لذا انجام پژوهش حاضر در این زمینه می‌تواند راهگشای مسئولان و برنامه‌ریزان تربیتی نظام آموزشی کشور باشد. بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر تعیین میزان تأثیر هوش اجتماعی در پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ می‌باشد.

سوال پژوهش

آیا بین هوش اجتماعی و رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. هوش اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز تأثیرگذار است.
۲. پردازش اطلاعات اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز تأثیرگذار است.
۳. آگاهی اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز تأثیرگذار است.
۴. مهارت‌های اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز تأثیرگذار است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری داده‌ها از نوع توصیفی-پیمایشی است. به بیانی دیگر روش پژوهش حاضر غیرآزمایشی از نوع همبستگی است. در پژوهش‌های همبستگی روابط بین متغیرها مورد بررسی قرار می‌گیرد و هدف بررسی روابط علی-معلولی نیست. جامعه آماری این پژوهش همه دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز در سال

^۲- Silvera, Martín, Yosen, Dahel

^۳- social information

^۴- social Awareness

^۵- social skills

^۱- Pettingell

جدول (۱-۳): خرده مقیاس‌ها و ماده‌های مربوط به هر خرده مقیاس در مقیاس هوش اجتماعی تراسو

ردیف	خرده مقیاس‌ها	ماده‌ها
۱	پردازش اطلاعات اجتماعی	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸
۲	آگاهی اجتماعی	۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵
۳	مهارت‌های اجتماعی	۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱

بااستناد به مقادیر شاخص برازندگی که در جدول ۳-۲ ارائه شده، نتایج نشان می‌دهد که شاخص مجذور کای^۱ (X^2) برابر با ۴۴۱/۰۲۵، نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (شاخص هنجار شده مجذور کای^۲) برابر با ۲/۳۷۱، شاخص برازندگی تطبیقی^۳ (CFI) برابر با ۰/۸۹۵، شاخص نیکویی برازش^۴ (GFI) برابر با ۰/۹۳۰، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته^۵ (AGFI) برابر با ۰/۸۹، شاخص برازندگی هنجار شده^۶ (NFI) برابر با ۰/۸۷۹، شاخص برازندگی افزایشی^۷ (IFI) برابر با ۰/۸۰۴، شاخص توکر-لویس^۸ (TLI) برابر با ۰/۸۵۶ و جذر میانگین مجذورات خطای تقریب^۹ (RMSEA) برابر با ۰/۰۶۳ به‌دست آمدند که بر برازش خوب مدل دلالت دارند.

روایی و پایایی مقیاس هوش اجتماعی تراسو (۲۰۰۱)

مقیاس هوش اجتماعی تراسو (۲۰۰۱) در ایران مورد هنجاریابی قرار گرفته است. نتایج مطالعه رضایی (۱۳۹۳) در زمینه روایی و پایایی این مقیاس نشان می‌دهد که از ۲۱ ماده نسخه اصلی، سه ماده حذف شده و ۱۸ ماده آن دارای روایی و پایایی قابل قبول بودند. سیلورا و همکاران (۲۰۰۱) پایایی خرده‌مقیاس‌های اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی را به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۹ و ۰/۸۶ گزارش نمودند. همچنین در مطالعه رضایی و خلیل‌زاده (۱۳۹۲) پایایی به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۷ و ۰/۷۵ گزارش شده است.

در این پژوهش برای تعیین روایی این مقیاس از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد که در اجرای تحلیل عامل تأییدی بر روی ماده‌های مقیاس هوش اجتماعی تراسو، همه ماده‌ها غیر از ۴ ماده (ماده‌های ۸، ۱۵، ۱۶ و ۱۹) از بار عاملی قابل قبولی (بالای ۰/۳) برخوردار بودند. بنابراین این ۴ ماده در تحلیل نهایی حذف شدند.

^۱ - chi-square

^۲ - normed χ^2 measure

^۳ - comparative fit index (CFI)

^۴ - goodness of fit index (GFI)

^۵ - adjusted goodness of fit index (AGFI)

^۶ - normed fit index (NFI)

^۷ - incremental fit index (IFI)

^۸ - Tucker-Lewis index (TLI)

^۹ - root-mean-square error of approximation (RMSEA)

جدول (۲-۳): شاخص‌های برازش مدل تحلیل عامل تأییدی مقیاس هوش اجتماعی ترمسو

شاخص‌ها	مقدار
مجذور کای (X^2)	۴۴۱/۰۲۵
درجه آزادی (df)	۱۸۶
نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (X^2/df)	۲/۳۷۱
برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۸۹۵
نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۳۰
نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	۰/۸۸۹
برازندگی هنجار شده (NFI)	۰/۸۷۹
برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۸۰۴
توکر-لوپس (TLI)	۰/۸۵۶
جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)	۰/۰۶۳

علاوه بر این، برای تعیین پایایی مقیاس هوش اجتماعی ترمسو از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه آن برای خرده مقیاس‌ها و کل مقیاس در جدول ۳-۳ گزارش شده است.

جدول (۳-۳): نتایج بررسی پایایی مقیاس هوش اجتماعی ترمسو و خرده مقیاس‌های آن

ردیف	خرده مقیاس‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
۱	پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۷۶
۲	آگاهی اجتماعی	۰/۸۱
۳	مهارت‌های اجتماعی	۰/۶۹
۴	کل	۰/۷۲

نیکدل، دهقان و نوشادی (۱۳۹۶) نیز پایایی پرسشنامه رفتار اخلاقی سوانسون و هیل با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۹۹ به دست آمد.

در پژوهش حاضر برای تعیین روایی این مقیاس از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد که در اجرای تحلیل عامل تأییدی بر روی ماده‌های پرسشنامه رفتار اخلاقی توسط سوانسون و هیل، همه ماده‌ها غیر از ۴ ماده (ماده‌های ۱۲، ۱۳، ۱۷ و ۱۸) از بار عاملی قابل قبولی (بالای ۰/۳) برخوردار بودند. بنابراین، این ۴ ماده در تحلیل نهایی حذف شدند.

با استناد به مقادیر شاخص برازندگی که در جدول ۳-۳ ارائه شده، نتایج نشان می‌دهد که شاخص مجذور کای (X^2) برابر با ۴۳۶/۳۵۰، نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (شاخص هنجار شده مجذور کای) (X^2/df) برابر با ۲/۸۷۱، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۸۵۲، شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۸۸۲،

پرسشنامه رفتار اخلاقی سوانسون و هیل (۱۹۹۳)

پرسشنامه رفتار اخلاقی توسط سوانسون و هیل (۱۹۹۳) تهیه شده است. این پرسشنامه دارای ۱۹ ماده ۵ گزینه‌ای است. شیوه نمره‌گذاری ماده‌ها بر اساس یک طیف ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت انجام می‌شود (هرگز = ۱، بندرت = ۲، بعضی اوقات = ۳، معمولاً = ۴ و همیشه = ۵). حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه به ترتیب ۱۵ و ۷۵ می‌باشد.

روایی و پایایی پرسشنامه رفتار اخلاقی سوانسون و هیل (۱۹۹۳)

روایی صوری این پرسشنامه توسط مقیمی و رمضان (۱۳۹۱) مورد تأیید قرار گرفته است. سوانسون و هیل (۱۹۳۳) ضریب پایایی این آزمون را با استفاده از ضریب آلفا، ۰/۹۶ محاسبه کرده‌اند. ضریب پایایی این ابزار در مطالعه طالب‌زاده‌ثانی (۱۳۸۸) با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۷۸ گزارش شده است. در پژوهش فریبرز

شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) برابر با ۰/۸۲۷، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۸۶۱، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) برابر با ۰/۸۱۶، شاخص توکر-لوئیس (TLI) برابر با ۰/۸۰۷ و جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۷۴ به دست آمدند که بر برازش نسبتاً خوب مدل دلالت دارند.

جدول (۳-۴): شاخص‌های برازش مدل تحلیل عامل تأییدی پرسشنامه رفتار اخلاقی توسط سوانسون و هیل

شاخص‌ها	مقدار
مجذور کای (X^2)	۴۳۶/۳۵۰
درجه آزادی (df)	۱۵۲
نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (X^2/df)	۲/۸۷۱
برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۸۵۲
نیکویی برازش (GFI)	۰/۸۸۲
نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	۰/۸۲۷
برازندگی هنجار شده (NFI)	۰/۸۶۱
برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۸۱۶
توکر-لوئیس (TLI)	۰/۸۰۷
جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)	۰/۰۷۴

یافته‌های پژوهش

در این بخش، ابتدا آمار توصیفی (شامل فراوانی و درصد فراوانی) مربوط به برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (شامل پایه و رشته تحصیلی) دانش‌آموزان مورد مطالعه در قالب جدول توزیع فراوانی و سپس، میانگین و انحراف متغیرهای مورد مطالعه (شامل هوش اجتماعی و رفتار اخلاقی)، گزارش شده است.

پایه تحصیلی

همان‌طور که در جدول ۴-۱ ملاحظه می‌شود، ۳۷/۶ و ۳۲/۲ درصد از دانش‌آموزان به ترتیب در پایه‌های دوم و سوم مشغول به تحصیل بودند. همچنین، ۳۰/۲ درصد از آن‌ها پایه اول بودند.

جدول (۴-۱): توزیع فراوانی پاسخگویان براساس پایه تحصیلی

پایه تحصیلی	فراوانی	درصد
اول	۶۱	۳۰/۲
دوم	۷۶	۳۷/۶
سوم	۶۲	۳۲/۲
مجموع	۲۰۲	۱۰۰/۰۰

همان‌گونه که در جدول ۴-۲ ملاحظه می‌شود، اکثر دانش‌آموزان (۸۲/۷ درصد)، در رشته‌های علوم تجربی و علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند.

رشته تحصیلی

علاوه بر این، برای تعیین پایایی پرسشنامه رفتار اخلاقی توسط سوانسون و هیل از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن ۰/۷۹ برآورد گردید.

روش تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

در این پژوهش، برای تحلیل داده‌ها از روش‌های زیر استفاده شده است:

۱. آمار توصیفی (شامل فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون).
۲. آمار استنباطی (شامل تحلیل رگرسیون گام به گام) و روش تحلیل عامل تأییدی با استفاده از نرم‌افزار AMOS (به منظور تعیین روایی ابزارهای پژوهش).

جدول (۲-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد
ریاضی	۲	۱/۰۰
علوم تجربی	۸۶	۴۲/۶
علوم انسانی	۸۱	۴۰/۱
فنی و حرفه‌ای	۲۸	۱۳/۹
کار و دانش	۵	۲/۵

آمار توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

مقیاس‌های آن (پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) را نشان می‌دهد.

جدول ۳-۴، میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه شامل رفتار اخلاقی، هوش اجتماعی و خرده-

جدول (۳-۴): میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه در بین پاسخ‌گویان

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
رفتار اخلاقی	۵۰/۹۴	۷/۲۴
هوش اجتماعی	۸۴/۱۲	۱۰/۴۵
پردازش اطلاعات اجتماعی	۳۸/۳۷	۴/۶۵
آگاهی اجتماعی	۲۲/۶۷	۷/۱۸
مهارت‌های اجتماعی	۱۷/۵۹	۴/۱۱

بررسی پیش‌فرض‌های تحلیل مسیر

(شامل رفتار اخلاقی و هوش اجتماعی) دارای مقیاس فاصله‌ای بودند.

در این بخش، پیش‌فرض‌های مربوط به تحلیل رگرسیون شامل مقیاس اندازه‌گیری متغیرها، داده‌های مفقود^۱، داده‌های پرت^۲، بهنجار بودن^۳ و هم‌خطی چندگانه^۴، مورد بررسی قرار گرفته است.

مقیاس اندازه‌گیری متغیرها

مقیاس اندازه‌گیری متغیرهای پیش‌بینی‌کننده و پیش‌بینی شونده برای انجام تحلیل رگرسیون باید فاصله‌ای باشد. این مفروضه در ابتدا و توسط طرح پژوهش کنترل شده است. به عبارت دیگر متغیرهای مورد مطالعه

1- missing data

2- outliers data

3- normality

4- multicollinearity

داده‌های مفقود

در انجام پژوهش به‌ویژه زمانی که تعداد نمونه آماری زیاد است اغلب با داده‌های مفقود یا بدون پاسخ مواجه هستیم. روش‌های مختلفی از جمله روش حذف از لیست^۱، روش حذف جفتی^۲، روش جایگزینی میانگین^۳ و ... برای برخورد با داده‌های گمشده وجود دارد (ابارشی و حسینی، ۱۳۹۱). به همین منظور، ابتدا وضعیت داده‌های گمشده در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفت و مشکل داده‌های مفقود با استفاده از روش جایگزینی داده‌های گمشده با میانگین حل شد.

داده‌های پرت

رگرسیون به داده‌های پرت حساس است. داده‌های پرت، داده‌هایی هستند که نسبت به سایر داده‌ها متفاوت بوده و فاصله آن‌ها با متوسط یا میانگین داده‌ها متفاوت می‌باشد. بنابراین شناسایی داده‌های پرت در تحلیل رگرسیون از اهمیت برخوردار است. در پژوهش حاضر به منظور یافتن داده‌های پرت نمره‌های Z با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه شد و نتایج نشان داد که نمره‌های متغیرها در پرسشنامه‌های شماره ۳۷، ۵۲، ۶۶، ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۹۰، ۱۹۲ و ۱۹۴، دو انحراف معیار بالاتر یا پایین‌تر از میانگین بودند و جزء داده‌های پرت محسوب شدند. لذا در تحلیل فرضیه‌ها حذف شدند.

بهنجار بودن

استفاده از شاخص چولگی^۴ و شاخص کشیدگی^۵، بهترین معیار استاندارد است که با آن می‌توان توزیع‌های مختلف را با یک توزیع نرمال مقایسه کرد. براساس این معیار در صورتی که قدر مطلق ضریب کجی کمتر از ۳ و ضریب کشیدگی کمتر از ۱۰ باشد، بیانگر به-نجار بودن داده‌ها است (ابارشی و حسینی، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر به‌منظور بررسی بهنجاربودن متغیرها از ضریب کجی و کشیدگی متغیرها استفاده شده است. نتایج این بررسی در جدول ۴-۴ گزارش شده است.

^۱-listwise deletion

^۲- pairwise deletion

^۳- mean replacement

^۴- skewness index

^۵- kurtosis index

جدول (۴-۴): نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیرها	کجی	انحراف معیار کجی	کشیدگی	انحراف معیار کشیدگی
رفتار اخلاقی	-۰/۰۶۴	۰/۱۷۵	۰/۵۳۸	۰/۳۴۷
هوش اجتماعی	۰/۲۳۵	۰/۱۷۵	-۰/۳۸۰	۰/۳۴۷
پردازش اطلاعات اجتماعی	-۰/۳۵۶	۰/۱۷۵	-۰/۲۹۲	۰/۳۴۷
آگاهی اجتماعی	۰/۲۴۶	۰/۱۷۵	-۰/۶۹۸	۰/۳۴۷
مهارت‌های اجتماعی	۰/۰۶۱	۰/۱۷۵	-۰/۷۶۰	۰/۳۴۷

هم‌خطی چندگانه

باشد. در پژوهش حاضر به منظور بررسی این مفروضه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد و نتایج آن در جدول ۴-۵ گزارش شده است.

در تحلیل رگرسیون، انتظار می‌رود که متغیرها رابطه خطی داشته باشند. بنابراین باید بین متغیرهای پیش‌بین همبستگی بالا (بالای ۰/۹۰) یا هم‌خطی وجود نداشته

جدول (۴-۵): نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین

متغیرهای پیش‌بین	۱	۲	۳	۴
هوش اجتماعی	۱			
پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۴۴۳**	۱		
آگاهی اجتماعی	۰/۷۶۳**	۰/۱۰۷**	۱	
مهارت‌های اجتماعی	۰/۶۵۹**	۰/۱۳۵**	۰/۳۶۱**	۱

** = $p \leq 0/01$

بر اساس نتایج به دست آمده میزان عامل نوسان واریانس^۱ (۱/۰۱) و شاخص تولرنس^۲ (۰/۹۸۸) در دامنه مناسب قرار دارد و توزیع نمرات خطای پیش‌بینی از توزیع نرمال انحراف معناداری ندارد. همچنین میزان هم‌خطی متغیرهای مستقل به اندازه‌ای نبوده که بتواند بکارگیری رگرسیون چندگانه را مخدوش نماید.

همان‌گونه که در جدول ۴-۶ مشاهده می‌شود ۴ متغیر هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی وارد معادله شدند و نتایج در ۲ مرحله به یک مدل قابل اتکا منجر گردیده است.

مندرجات جدول ۴-۴ نشان می‌دهد بین متغیرهای پیش‌بین هم‌خطی چندگانه وجود ندارد. به عبارت دیگر، متغیرهای پیش‌بین همبستگی بالایی با یکدیگر ندارند.

یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه‌ها

در این بخش، به منظور بررسی نقش متغیرهای پیش‌بین (هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) در پیش‌بینی و تبیین واریانس متغیر وابسته (رفتار اخلاقی)، از مدل رگرسیون گام به گام استفاده شد. بر اساس این روش نقش پیش‌بینی‌کنندگی هر یک از متغیرهای پیش‌بین در پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته مشخص شده است. بنابراین نقش متغیرهای فوق به صورت زیر گزارش شده است:

به منظور بررسی برآورد معادله خط پیش‌بینی (رگرسیون) برای پیش‌بینی نقش عوامل مؤثر بر رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان از مدل رگرسیون گام به گام استفاده گردید.

^۱ - VIF

^۲ - Tolerance

جدول (۶-۴): ضریب همبستگی بین متغیرهای مؤثر بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان براساس تحلیل رگرسیون

مدل	متغیر وارد شده به معادله	R	R ²	R ² _{AD}	F	Sig.	خطای استاندارد برآورد
۱	آگاهی اجتماعی	۰/۳۳۶	۰/۱۱۳	۰/۱۰۸	۲۴/۳۵۹	۰/۰۰۰۱	۶/۸۳۸
۲	پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۳۹۹	۰/۱۵۹	۰/۱۵۹	۱۸/۰۴۰	۰/۰۰۰۱	۶/۶۷۵

با این وجود، متغیر آگاهی اجتماعی بیشترین تأثیر (هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) وارد شده به معادله، متغیرهای آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی قادر به پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته (رفتار اخلاقی) در دانش‌آموزان مورد مطالعه بودند. به عبارت دیگر، هوش اجتماعی (در کل) و مهارت‌های اجتماعی تأثیری بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مورد مطالعه در این پژوهش نداشته‌اند. لذا، فرضیه ۳ پژوهش مبنی بر تأثیرگذاری مهارت‌های اجتماعی در رفتار اخلاقی، تأیید نشد.

با این وجود، متغیر آگاهی اجتماعی بیشترین تأثیر (هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) وارد شده به معادله، متغیرهای آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی قادر به پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته (رفتار اخلاقی) را تبیین کرد. علاوه بر این متغیر توانسته حدود ۱۰/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (رفتار اخلاقی) را تبیین کند. علاوه بر این متغیر پردازش اطلاعات اجتماعی (در کل) و مهارت‌های اجتماعی تأثیری بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مورد مطالعه در این پژوهش نداشته‌اند. لذا، فرضیه ۳ پژوهش مبنی بر تأثیرگذاری مهارت‌های اجتماعی در رفتار اخلاقی، تأیید نشد.

با این وجود، متغیر آگاهی اجتماعی بیشترین تأثیر (هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) وارد شده به معادله، متغیرهای آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی قادر به پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته (رفتار اخلاقی) را تبیین کرد. علاوه بر این متغیر توانسته حدود ۴/۱ درصد بر قدرت معادله بیفزاید. به بیانی دیگر، پردازش اطلاعات اجتماعی نیز در رفتار اخلاقی تأثیر داشته است (جدول ۶-۴). بنابراین فرضیه‌های ۱ و ۲ پژوهش مبنی بر تأثیرگذاری آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی در رفتار اخلاقی تأیید شدند.

جدول (۷-۴): ضرائب رگرسیونی تأثیر متغیرهای مورد مطالعه بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان

مدل	ضرائب استاندارد		Sig.	T
	ضرائب استاندارد شده			
	بتا	خطای برآورد		
باقیمانده	۴۵/۱۶۹	۰/۶۶۰	۰/۰۰۰۱	۱۰/۱۷۰
آگاهی اجتماعی	۰/۳۱۵	۰/۰۶۷	۰/۰۰۰۱	۴/۶۷۹
پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۳۳۷	۰/۱۰۴	۰/۰۰۱	۳/۲۴۳

رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مورد مطالعه نداشته است. خلاصه نتایج تحلیل فرضیه‌ها در جدول ۴-۸ گزارش شده است.

جمع‌بندی یافته‌ها

براساس نتایج تحلیل رگرسیونی انجام شده، می‌توان گفت آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی پیش‌بینی‌کننده رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان مورد مطالعه بودند. به عبارت دیگر، مهارت‌های اجتماعی تأثیری بر

جدول (۸-۴): جمع‌بندی نتایج تحلیل فرضیه‌های پژوهش

ردیف	فرضیه‌ها	نتیجه
		تأیید رد
۱	پردازش اطلاعات اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد.	●
۲	آگاهی اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد.	●
۳	مهارت‌های اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد.	●

بحث و نتیجه‌گیری

می‌تواند هدایت‌کننده رفتار اجتماعی فرد باشد. دانش‌آموزان با افزایش سن و ورود به دوره متوسطه موقعیت‌های اجتماعی بیشتری را تجربه می‌کنند. در نتیجه در گستره دانش اجتماعی آن‌ها تغییرات کمی و کیفی به وجود می‌آید. تغییراتی که منجر به افزایش رشد قابلیت و سرعت پردازش اطلاعات و استحکام در الگوهای پردازش اطلاعات می‌شود. بنابراین می‌توان از آن‌ها انتظار داشت که بیشتر از گذشته توانایی سازگارشدن با معیارهای اخلاقی حاکم بر جامعه را داشته باشند و از رفتارهای اخلاقی مناسبی برخوردار باشند. عکس این مطلب نیز صادق است. به همین دلیل پردازش اطلاعات اجتماعی قابلیت پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان را داشته است.

فرضیه دوم: آگاهی اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد. آگاهی اجتماعی با ضریب همبستگی $0/336$ در پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان معنادار بود. این متغیر بیشترین تأثیر ($10/8$ درصد) را در تغییرات رفتار اخلاقی دانش‌آموزان داشته است. بنابراین این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. این نتیجه با یافته‌های مطالعه زارعی و امیریان‌زاده (2016)، احمدی و معینی (2016)، کینگ و همکاران (2015) همسو می‌باشد.

آگاهی اجتماعی به معنای توانایی شناسایی نگرانی‌ها و نیازهای ناگفته اطرافیان است که طیف گسترده‌ای دارد. علاوه بر این درک علائم عاطفی غیرکلامی، گوش کردن همراه با پذیرش کامل، درک افکار، احساسات و مقاصد دیگران و ... همگی از مصادیق آگاهی اجتماعی هستند. درک این مصادیق از ارکان موفقیت در فعالیت‌های اجتماعی است. به عبارت دیگر، کسانی که در این زمینه ماهر باشند، می‌دانند در موقعیت‌های اجتماعی انتظار چه رفتاری از آنان می‌رود. در نتیجه از رفتارهای اخلاقی قابل قبول‌تری برخوردارند. به بیانی دیگر، می‌توان گفت آگاهی اجتماعی قابلیت پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان را داشته است.

فرضیه سوم: مهارت‌های اجتماعی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد.

پژوهش حاضر، با هدف تعیین میزان تأثیر هوش اجتماعی در پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز در سال تحصیلی $1398-1397$ صورت گرفته است. در زمینه برخی ویژگی‌های دانش‌آموزان نمونه آماری این پژوهش می‌توان عنوان کرد که $37/6$ و $32/2$ درصد از دانش‌آموزان مورد مطالعه در پایه‌های دوم و سوم مشغول به تحصیل بودند و اکثر آن‌ها ($82/7$ درصد) نیز دانش‌آموز رشته‌های علوم تجربی و علوم انسانی بودند. میانگین رفتار اخلاقی و هوش اجتماعی دانش‌آموزان به ترتیب $50/94$ و $84/12$ بوده است. میانگین خرده‌مقیاس‌های هوش اجتماعی یعنی پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی به ترتیب $38/37$ ، $22/67$ و $17/59$ بوده است. به بیانی دیگر، می‌توان گفت که دانش‌آموزان مورد مطالعه از هوش اجتماعی بالایی برخوردار بودند و وضعیت رفتار اخلاقی در بین آنان نیز خوب ارزیابی شده است.

در ادامه به بحث و نتیجه‌گیری در مورد فرضیه‌های پژوهش پرداخته شده است. در این راستا و به منظور بررسی نقش هوش اجتماعی، پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی در پیش‌بینی و تبیین واریانس رفتار اخلاقی از مدل رگرسیون گام به گام استفاده شد.

فرضیه اول: پردازش اطلاعات اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان نیریز رابطه معنادار دارد.

براساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام، پردازش اطلاعات اجتماعی با ضریب همبستگی $0/399$ در پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان معنادار بود. این متغیر حدود $4/1$ درصد از تغییرات رفتار اخلاقی دانش‌آموزان را تبیین نموده است. لذا این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. این نتیجه با یافته‌های مطالعه زارعی و امیریان‌زاده (2016)، احمدی و معینی (2016)، کینگ و همکاران (2015) همسو می‌باشد.

در تبیین این یافته می‌توان عنوان کرد که پردازش اطلاعات اجتماعی به معنای توانایی درک، فهم و پیش‌بینی رفتار و احساسات دیگران است که منجر به افزایش اطلاعات اجتماعی افراد در جامعه می‌شود و

براساس مدل رگرسیون گام به گام، مهارت‌های اجتماعی تأثیری بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مورد مطالعه نداشت. لذا این فرضیه مبنی بر تأثیرگذاری مهارت‌های اجتماعی در رفتار اخلاقی دانش‌آموزان تأیید نشد. این نتیجه با یافته‌های مطالعه زارعی و امیریان‌زاده (۲۰۱۶)، احمدی و معینی (۲۰۱۶)، کینگ و همکاران (۲۰۱۵) و ناهمسو می‌باشد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت مهارت اجتماعی رفتارهای انطباقی فراگرفته شده‌ای هستند که فرد را قادر می‌سازد با افراد دیگر روابط متقابل داشته باشد، واکنش‌های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد منفی دارند، اجتناب ورزند. افراد دارای مهارت اجتماعی به حوزه وسیعی از آشنایی‌ها و مهارت‌ها برای ایجاد رابطه تمایل دارند. این افراد دارای خودآگاهی، خود نظم‌دهی و همدلی هستند. در عین حال دوره نوجوانی دوره‌ای است که با برخی ویژگی‌های از جمله تلاش برای استقلال، الگوپذیری و تقلید، میل به آزادی، عدم کنترل رفتار هنگام خشم و ... همراه است. این ویژگی‌ها ممکن است منجر به ضعف در مهارت‌های اجتماعی شده یا مانع تعامل بین مهارت‌های اجتماعی و سازگار شدن با معیارهای اخلاقی شوند.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه به این که این پژوهش در مورد دانش‌آموزان دختر مقطع دوم متوسطه صورت گرفته است، قابل تعمیم به دانش‌آموزان پسر نیست.

پیشنهاد‌های پژوهشی

باتوجه به این که نمونه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر مقطع دوم متوسطه شهر نی‌ریز بودند پیشنهاد می‌شود پژوهش مشابهی در سایر مناطق کشور صورت گیرد.

پیشنهاد‌های کاربردی

باتوجه به قدرت پیش‌بینی‌کنندگی برخی مؤلفه‌های هوش اجتماعی در رابطه با رفتار اخلاقی پیشنهاد می‌شود تدابیری به منظور افزایش هوش اجتماعی در بین دانش‌آموزان اندیشیده شود.

منابع

- رفتارهای پرخطر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۷(۱)، صص ۳۹-۵۲.
- صاحب‌جمعی، معصومه (۱۳۹۵). رابطه بینش معنوی با رفتار اخلاقی و سبک رهبری دبیران در دبیرستان‌های دخترانه منطقه ۱۲ شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- غفاری، مظفر، حاجلو، نادر، بایرامی، شهناز (۱۳۹۳). بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شهرستان‌های مراغه و بناب در سال ۱۳۹۳. *آموزش پرستاری*، ۴(۳)، صص ۴۸-۵۵.
- غلام‌زاده، مهتاب (۱۳۹۴). پیش‌بینی رفتار اخلاقی براساس هوش هیجانی و سبک دل‌بستگی به والدین در دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های ناحیه یک بندرعباس. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.
- فلاح، محمد (۱۳۹۷). بررسی رابطه هوش اخلاقی و هوش اجتماعی با سازگاری اجتماعی و پرخاشگری دانش‌آموزان دختر پایه دهم شهر یزد در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان یزد، مرکز پیام نور تفت.
- کریمی، عبدالعظیم (۱۳۹۵). روان‌شناسی اجتماعی. تهران: نشر دوران.
- گل پرور، محسن، نادری، محمد (۱۳۹۰). روابط ساده و ترکیبی مولفه‌های معنویت با وفاداری در محیط کار. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۶، صص ۱۳-۲۱.
- مهدوی، محمدصادق، زارعی، امین (۱۳۹۰). عوامل مؤثر در گرایش نوجوانان به ارزش‌های اخلاقی. *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی ایران*، ۳۱، صص ۲۱-۲.
- میرزایی، مرتضی (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی تربیت اخلاقی در محیط آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی میبد. دومین همایش ملی آسیب‌شناسی تربیت اخلاقی در نظام آموزشی ایران.
- نصیری، فخرالسادات، گیلانی، مریم، اسکندری، اصغر (۱۳۹۳). رابطه بین هوش اجتماعی و رفتار مدنی-تحصیلی با اثربخشی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه بوعلی سینا همدان. *فصلنامه*
- ابارشی، احمد و حسینی، سید یعقوب (۱۳۹۱). مدل سازی معادلات ساختاری. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- امینی، سمیه (۱۳۹۲). بررسی رابطه یادگیری خودتنظیمی و هوش اجتماعی با شادکامی در دانش‌آموزان راهنمایی شهر سیرجان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- برزگر تلگرد، ربابه (۱۳۹۶). ارتباط عوامل دانشی، بینشی و مهارتی غنی سازی اوقات فراغت ورزشی بر هوش اجتماعی دانش‌آموزان دختر مدارس امام رضا (ع). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا (ع).
- پیرقلی کیوی، معصومه (۱۳۹۵). رابطه بین هوش اجتماعی و خودکارآمدی با سبک حل مساله خلاق دانش‌آموزان دختر شهر اردبیل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه محقق اردبیلی.
- خاکپور، عباس (۱۳۹۵). نقش اخلاق حرفه‌ای معلمان در تقویت انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهی*، سال چهارم، شماره ۳، صص ۶۱-۴۷.
- خونیک، آرش، حسینی، امید (۱۳۹۶). تمایز دانشجویان باهوش اخلاقی بالا و پایین بر اساس هوش اجتماعی و رفتارهای پرخطر/اخلاق پزشکی، ۱۱(۴۲)، صص ۳۵-۴۶.
- دربندی، نسربین (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش اجتماعی با خود تنظیمی در دانش‌آموزان پایه ششم منطقه ۴ شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.
- دهقان، مریم (۱۳۹۴). پیش‌بینی رفتار اخلاقی بر اساس استدلال اخلاقی، دانش فراشناخت اخلاقی (فرااخلاق) و خودپنداره. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یاسوج.
- رضایی، اکبر، خلیل‌زاده، احد (۱۳۹۲). رابطه بین هوش اجتماعی مدیران با رضایت شغلی معلمان مدارس. *فصلنامه علوم تربیتی*، ۷، صص ۱۲۱-۱۴۵.
- زارعی، رزیتا (۱۳۹۴). رابطه اخلاق حرفه‌ای و هوش اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- شهبازیان، آرش، حسینی، امید، سلیمانی، سمیرا (۱۳۹۶). بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در

Ahmadi, H., & Moeini, M. (2016). An Investigation of the Relationship between social skills and high risk behaviors among the Youth: The case of Shiraz City. *Journal Strategic Research on Social Problems in Iran*, 41(9):1-4.

Bar-On, R. (2014). The impact of emotional intelligence on subjective well-being. *Perspectives in Education*, 23 (2), 41-62.

Goleman, D. (2012). *Social intelligence: The new science of human relationships*. New York: Random House.

Kashefm, A., Mashayekh, M., & Hokmi, M. (2017). Relationship between ethical and emotional self-regulation with risky behaviors in high school girl students. *Research and Technology*, 2(5), 28-36.

King, E., McRee, A. L., Gower, A. L., Shlafer, R. J., McMorris, B. J., & Pettingell, S. (2015). Relationships between social-emotional intelligence and sexual risk behaviors in adolescent girls. *The Sex Res J*, 52(7), 835-40.

Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2013). The positive psychology of emotional intelligence. *The hand book of positive psychology*, 159-171.

Swanson, H. L., & Hill, G. (1993). Metacognitive aspects of moral reasoning and behavior. *Adolescence*, 28(111), 711

T. I. (2001). The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian journal of psychology*, 42(4), 313-319.

Won, S. Heo, C. Choi, Y. (2018). The effects of school life, emotional intelligence, and social intelligence on resilience of nursing university students, *Journal biomedical research*, 29: 18-289

Zarei, R. Amirianzadeh, M. (2016). An Examination of the Relationship between Professional Ethics and Social Intelligence with Staffs' Job Satisfaction of Education Department, *Journal of Administrative Management, Education and Training*, 12:464-471.

علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۵(۱)، صص ۱۷۵-۱۸۸.

نوروزی، رضاعلی و عاطفت‌دوست، حسین (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی دیدگاه خواجه نصیرالدین طوسی و کلبرگ. *معرفت اخلاقی*. شماره ۶، صص ۶۸-۵۳.

نیکدل، فریبرز، دهقان، مریم و نوشادی، ناصر (۱۳۹۶). نقش واسطه‌ای استدلال اخلاقی در رابطه خودپنداره و فراشناخت اخلاقی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دبیرستان. *فصل‌نامه دانش انسانی و تربیتی*، صص ۱۲۳-۱۴۳.